

2

LAPSEN OIKEUDET JA KESTÄVÄ KEHITYS

Lapsen oikeuksien sopimus kokonaisuudessaan toteutuu parhaiten,
kun kestävä kehitys tavoitteita edistetään.

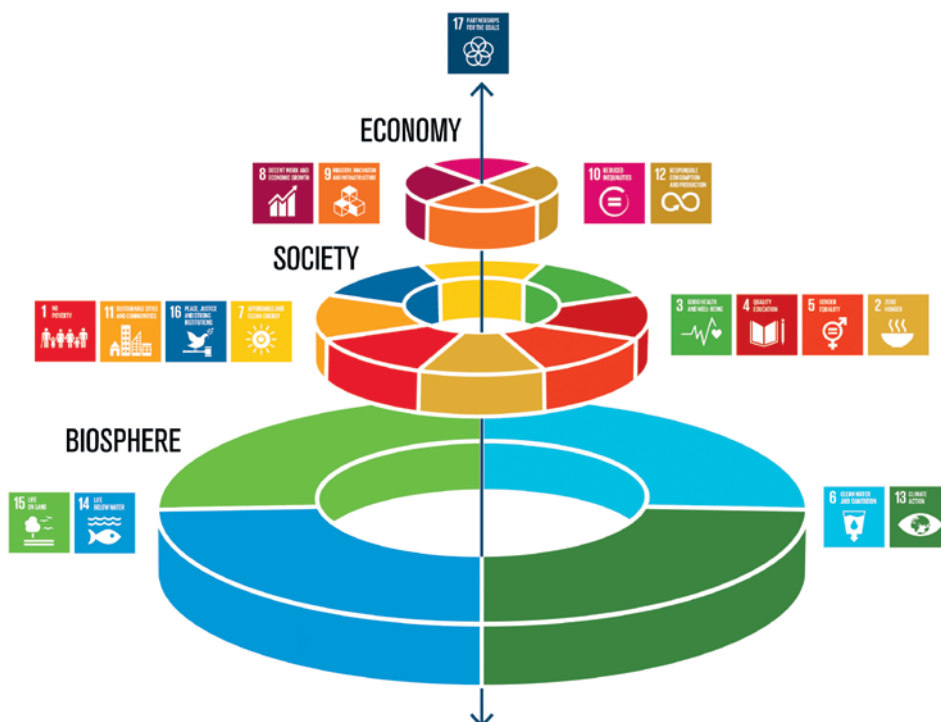
Kestävä kehitys on ehto lapsen oikeuksien toteutumiselle

Kestävä kehitys on yhteiskunnallista muutosta, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät elämisen edellytykset. Kestävä kehitys huomioi kotiplaneettamme rajat: ihmisen toiminta tulee sopeuttaa maapallon luonnonvaroihin. Kestävä kehitys on ihmisoikeuskysymys ja ehto lapsen oikeuksien toteutumiselle.

Vuonna 2015 YK:n jäsenmaat sopivat **kestävän kehityksen tavoitteista** eli **Agenda 2030 -sopimuksesta**, johon valtiot sitoutuivat. Kestävän kehityksen tavoitteiden tarkoituksena on vuoteen 2030 mennessä poistaa äärimmäinen köyhyys, edistää tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta sekä suojella maapallon kantokykyä, jotta maailmasta tulee kestävämpi, hyvinvoivempi ja oikeudenmukaisempi kaikille.

Kestävän kehityksen tavoitteita (Sustainable Development Goals) on 17, ja ne linkittyvät tiiviisti toisiinsa. Niitä voi havainnollistaa kolmitasoisien hääkakkumallin avulla (Rockström ja Sukhdev 2016). Pohjalla on toimivat ekosysteemit, keskitasossa kestävät yhteiskunnat ja sen yläpuolella talous, joka on osa muuta yhteiskuntaa. Ylimpänä on yhteistyö ja kumppanuus, jota tarvitaan kaikkien tavoitteiden saavuttamiseen. Kehityksessä tulee ensisijaisesti huomioida planetaariset reunaehdot, sillä ilman ekosysteemejä ei voi olla yhteiskuntia eikä taloutta.

Kestävän kehityksen tavoitteita edeltäneissä vuosituhattavoitteissa (Millennium Development Goals) näkökulma oli se, että haasteet ovat globaalissa etelässä, ja globaalilla pohjoisella on vastuu auttaa. Kestävän kehityksen tavoitteet sen sijaan koskevat kaikkia maailman maita – eivät vain niin sanottuja kehittyviä maita. Suomessa petrattavaa on esimerkiksi ilmastotoimissa ja luonnonsuojelussa.

Graphics by Jerker Lukantola/Åsana

Kuva: Azote for Stockholm Resilience Centre, Stockholm University

Kestävän kehityksen neljä ulottuvuutta

Kestävä kehitys ei ole vain luonnonsuojelua, vaan siihen kuuluu neljä toisiaan tukevaa ja toisiinsa linkittyvää ulottuvuutta. Kehityksen tulee olla ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävää.

Ekologinen kestävyys tarkoittaa luonnonympäristön, biologisen monimuotoisuuden ja ekosysteemien toimivuuden säilyttämistä sekä luonnonvarojen kestävää käyttöä. Ekologinen kestävyys on tärkeää, sillä muutokset luonnonympäristössä ja esimerkiksi luonnonkatastrofit uhkaavat lasten oikeuksia. Mikäli esimerkiksi ruoantuotanto kärsii lisääntyvien tulvien tai kuivuuden seurauksena, sillä on suoria vaikutuksia lasten ravitsemukseen ja hyvinvointiin.

Taloudellisen kestävyys perusedellytyksenä on tasapainoinen talouskasvu. Tämä tarkoittaa sitä, ettei valtioiden talous perustu esimerkiksi luonnonvarojen tuhlaamiselle. Taloudellinen kestävyys on edellytys lapsen oikeuksien kannalta tärkeiden peruspalveluiden, kuten koulutuksen ja terveydenhuollon, turvaamiselle.

Sosiaalinen kestävyys tarkoittaa ihmisten välistä tasa-arvoa sekä riittävän toimeentulon ja hyvinvoinnin takaamista kaikille. Lapsen oikeuksien kannalta tämä merkitsee perustarpeiden turvaamista, kuten koulutuksen ja terveyspalveluiden saatavuutta. Toimeentulon turvaaminen ilman lapsityövoiman hyväksikäyttöä on sosiaalisen kestävyyskannalta tärkeää.

Kulttuurisen kestävyys näkökulmasta olennaista on kulttuurisen moninaisuuden arvostaminen, yhdenvertaisuuden edistäminen sekä kulttuuriperinnön säilyttäminen ja eteenpäin välittäminen. Lapsella on oikeus saada tietoa omasta kulttuuristaan tai kulttuureistaan sekä muista kulttuureista esimerkiksi osallistumalla kulttuuri- ja taide-elämään.

2. OPPITUNTI: LAPSEN OIKEUDET JA KESTÄVÄ KEHITYS (2 X 45 MIN)

Tavoitteet:

- ★ tutustua kestäväen kehityksen tavoitteisiin
- ★ ymmärtää lapsen oikeuksien ja kestäväen kehityksen tavoitteiden välisiä yhteyksiä
- ★ huomata, miten ihmisen toiminta vaikuttaa lapsen oikeuksien ja kestäväen kehityksen tavoitteiden toteutumiseen.

Oppitunti tiivistettynä

Toisella oppitunnilla tutustutaan ensin kestäväen kehityksen tavoitteisiin videon ja tietovisan kautta. Sitten pohditaan, millä tavoin tavoitteet ovat tärkeitä maapallon, ihmiskunnan ja oppilaan itsensä kannalta. Kuvia tarkastelemalla ja yhteistoiminnallisen oppimisen kautta laajennetaan ymmärrystä siitä, mihin kaikkeen kestäväen kehityksen tavoitteet liittyvät ja millaisia ovat lapsen oikeuksien ja kestäväen kehityksen tavoitteiden yhteydet. Lopuksi kuvataan visuaalisesti, miten voi itse puolustaa kestävää kehitystä.

Oppitunnin rakenne

- Mikä kestävä kehitys? (30 min)
- Maapallo, ihmiskunta ja minä (15 min)
- Lapsen oikeudet kestäväen kehityksen tavoitteissa (25 min)
- Minä kestäväen kehityksen puolustajana (20 min)

Mikä kestävä kehitys? (30 min)

Tavoitteet:

- ★ palauttaa mieleen lapsen oikeuksia
- ★ tutustua kestävä kehityksen tavoitteisiin
- ★ motivoitua toimimaan kestävä kehityksen edistämiseksi.

Menetelmä: pienryhmätyöskentely, video, tietovisa

Tarvikkeet: tietovisakysymykset (materiaalipankista), kyniä ja paperia, Suomen UNICEFin video ”Maailman suurin oppitunti osa 1” (youtu.be/MqWE6pwwbO0)

Tehtävän ohjeet:

Muistuta tunnin aluksi turvallisen tilan periaatteista (ks. s. 4).

Jaa oppilaat 3–4 hengen ryhmiin. Huomaa, että ryhmät voivat olla jokaisella Kymppi-tunnilla samat. Pyydä ryhmiä listaamaan edellisen tuoplatunnin perusteella, mitä lapsen oikeuksia on. Ryhmät kirjoittavat muistamansa oikeudet paperille. Ne käydään läpi yhteisesti niin, että kukin ryhmä sanoo vuorollaan yhden oikeuden, kunnes kellään ei ole enää lisättävää.

Jaa sitten jokaiselle ryhmälle tietovisan kysymykset. Anna oppilaille aikaa lukea kysymykset ja pyydä jakamaan ne ryhmässä niin, että jokainen ryhmän jäsen saa vastuulleen miettiä vastausta pariin kysymykseen videon aikana.

Kysymykset:

1. Mistä maasta Malala on kotoisin? (Pakistanista)
2. Mitä ihmiset videon mukaan tarvitsevat kaikkein eniten elääkseen (3 asiaa)? (puhdasta ilmaa, vettä ja terveellistä ruokaa)
3. Mitkä ovat videon mukaan maapallon kaksi suurinta ongelmaa? (ilmastonmuutos ja epätasa-arvo)
4. Mikä on videon mukaan ihmisen supervoima? (luovuus)
5. Kuinka monta tavoitetta YK on asettanut ihmiskunnalle? (17)
6. Mihin vuoteen mennessä tavoitteet on saavutettava? (2030)
7. Listatkaa kolme tapaa suojella kotiplaneettaamme.
8. Bonuskysymys: Laskekaa, kuinka vanhoja te olette vuonna 2030.

Katsokaa sitten video ”Maailman suurin oppitunti, osa 1”. Voit tarvittaessa pysäyttää videon sopivissa kohdissa, jotta oppilaat ehtivät kirjoittaa vastaukset.

Videon jälkeen ryhmät kokoavat vastauksensa. Käykää sitten yhdessä läpi oikeat vastaukset, ja keskustelkaa videon herättämistä ajatuksista.

Maapallo, ihmiskunta ja minä (15 min)

Tavoitteet:

- ★ tutustua tarkemmin kestävän kehityksen tavoitteisiin
- ★ saada yleiskuva siitä, mitä kestävän kehityksen tavoitteet pitävät sisällään
- ★ ymmärtää, että meidän ihmisten hyvinvointi riippuu maapallon hyvinvoinnista.

Menetelmä: pienryhmätyöskentely, opetuskeskustelu

Tarvikkeet: kestävän kehityksen tavoitteiden symbolikortit (materiaalipankista), tehtävän ohjeet oppilaille (materiaalipankista)

Tehtävän ohjeet:

Kerro, että kestävän kehityksen tavoitteiden tarkoitus on varmistaa maapallon ja meidän kaikkien sen asukkaiden hyvinvointi niin, että myös tulevilla sukupolvilla eli teidän lapsillanne ja lapsenlapsillanne on hyvät elämisen edellytykset.

Jaa jokaiselle oppilaalle kestävän kehityksen tavoitteiden symbolikortit. Tämän tehtävän jokainen tekee itsenäisesti yksilötehtävänä. Pyydä oppilaita tutustumaan ensin rauhassa 17 tavoitteeseen. Heijasta sitten tehtävän ohjeet taululle.

1. Kuvittele olevasi maapallo. Mieti, mitkä tavoitteet ovat selviytymisesi kannalta välttämättömiä. Ota ne sivuun.
2. Kuvittele olevasi ihmiskunta. Mieti, mitkä tavoitteet ovat selviytymisesi kannalta välttämättömiä. Ota ne sivuun. Älä mieti yksittäisiä ihmisiä, vaan pohdi, miten kaikki ihmiset eläisivät mahdollisimman onnellisina.
3. Ole oma itsesi, ja valitse jäljelle jääneistä tavoitteista vielä kolme mielestäsi tärkeintä.

Kohtaan 1 sopivat esimerkiksi tavoitteet 13 (Ilmastotekoja), 14 (Vedenalainen elämä) ja 15 (Maanpäällinen elämä). Kohtaan 2 sopivat esimerkiksi tavoitteet 1 (Ei köyhyyttä), 2 (Ei nälkää), 3 (Terveysttä ja hyvinvointia), 6 (Puhdas vesi ja sanitaatio) ja 11 (Kestävät kaupungit ja yhteisöt). Huomaa kuitenkin, että tehtävään voi olla monenlaisia hyviä vastauksia. On tärkeää, että oppilaat miettivät tavoitteiden keskinäistä suhdetta. Voit pyytää halukkaita kertomaan ja perustelemaan omat valintansa. Korosta, että ilman tervettä maapalloa ei voi olla ihmisiä.

Kerää lopuksi kestävän kehityksen tavoitteiden symbolikortit talteen.

Voitte ripustaa kestävän kehityksen tavoitteiden symbolikortit luokan seinälle, jotta ne ovat jokaisella Kymppi-tunnilla nähtävillä ja niihin on helppo palata.

Lapsen oikeudet kestävän kehityksen tavoitteissa (25 min)

Tavoitteet:

- ★ ymmärtää, miten kestävä kehitys liittyy lapsen oikeuksiin
- ★ oivaltaa, että kestäväan kehitykseen liittyy paljon eri ulottuvuuksia.

Menetelmä: kuva-analyysi, ryhmä- ja opetuskeskustelu

Tarvikkeet: lapsen oikeuksien sopimuksen tiivistelmä (materiaalipankista), valokuvat (materiaalipankista), kestävän kehityksen tavoitteiden symbolikortit (materiaalipankista)

Tehtävän ohjeet:

Jatkakaa 3–4 hengen ryhmissä. Jaa jokaiselle ryhmälle kestävän kehityksen tavoitteiden symbolit, lapsen oikeuksien sopimuksen tiivistelmät sekä kaksi tai kolme kuvaa.

Ohjeista ryhmiä pohtimaan kustakin kuvasta:

- Mitä kuvassa tapahtuu?
- Mihin kestävän kehityksen tavoitteisiin kuva liittyy? Kestävän kehityksen tavoitteiden symbolit on tarkoitus laittaa sen kuvan päälle, mihin ne liittyvät.
- Mihin lapsen oikeuteen kuva liittyy? Se voi liittyä yhteen tai useampaan.
- Purkakaa tehtävä niin, että kukin ryhmä esittelee kuvansa ja kertoo, mihin kestävän kehityksen tavoitteisiin ja lapsen oikeuksiin ne liittyvät. Lopuksi ryhmät perustelevat valintansa. On tärkeää huomata, että tavoitteisiin liittyy monia eri näkökulmia ja lapsen oikeuksia.

Voitte halutessanne pohtia:

- Miten kestävän kehityksen tavoite toteutuu tällä hetkellä?
 - Mitä haasteita tavoitteen toteutumiseen voi liittyä?
 - Miten me voimme edistää tavoitetta?
-

Minä kestävän kehityksen puolustajana (20 min)

Tavoitteet:

- ★ syventää ymmärrystä kestävän kehityksen tavoitteista ja siitä, mihin ne liittyvät
- ★ pohtia ja ilmaista visuaalisesti, kuinka itse voi toimia kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti.

Menetelmä: kuvatarkastelu, opetuskeskustelu, piirtäminen tai muu vapaavalintainen ilmaisukeino

Tarvikkeet: ulkoministeriön kestävän kehityksen julisteet (materiaalipankista), paperia tai vihko, värikyniä tai tusseja

Tehtävän ohjeet:

Vedä yhteen tunnilla käsitellyt asiat kertomalla, että kestäväällä kehityksellä tavoitellaan parempaa maailmaa meille kaikille. Tavoitteena on, että vuonna 2030 maailma on reilumpi, hyvinvoivempi ja tasa-arvoisempi paikka ja että yhteinen maapallomme voi hyvin. Kestävän kehityksen puolesta toimiminen on meidän jokaisen vastuulla: valtioiden, kuntien, yritysten, koulujen, sinun ja minun.

Tutkikaa yhdessä ulkoministeriön kestävän kehityksen julisteita. Heijasta taululle julisteet vuorotellen. Pohtikaa yhdessä kunkin kohdalla:

- Mitä julisteessa tapahtuu?
- Mikä kestävän kehityksen tavoite on kyseessä?

Muistuta vielä pakistanilaisesta Malalasta, joka esiintyi alussa katsotulla videolla. Malala on puolustanut tyttöjen oikeutta käydä koulua, ja hän on saanut Nobelin rauhanpalkinnon työstään.

Jokainen meistä voi toimia kestävän kehityksen puolesta. Pyydä oppilaita piirtämään kuva itsestään planeetan pelastajana tai tasa-arvotaistelijana. Aikaa on 10 minuuttia ja silloin ei jutella.

Kuvat voi laittaa oppilaiden luvalla luokan seinälle.

